

**АНАЛІЗ ПЕРЕЖИВАННЯ ОСОБИСТІСТЮ ВНУТРІШНЬОГО
КОНФЛІКТУ В РУСЛІ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО ПІДХОДУ
ДО КОНСУЛЬТУВАННЯ**

Паркулаб О. Г.

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)
oksparkulab@ukr.net

Прискорений темп і ритм сучасного життя віддзеркалюються у способі існування конкретного індивіда, зокрема впливають на його світовідчуття і світосприймання. Поступово в людини відбуваються зміни у поглядах, почуттях, думках і діях, релевантні новій життєвій ситуації соціально значущих очікувань. Екзистенціалісти вважають, що така особистість втрачає зв'язок з автентичним «вічним» буттям, відмовляється від нього, надаючи перевагу звичному світу матеріальних речей і формальних стосунків.

Для людини це не може залишатися непоміченим тривалий час, оскільки порушення в контактах із собою та світом загалом спричиняють низку особистісних проблем – надмірну вимогливість до себе (або до інших), потребу контролювати (або бути контрольованим), емоційну залежність від інших, неусвідомлені захисти, обмеження у виборі рішень, самотність, втрату сенсу життя тощо [2, 3]. Поступово із сильної і впевненої в собі особистості вона перетворюється на слабку й безпомічну, опиняється під впливом конфронтуючих сил, які розривають її навіпіл, зумовлюючи розвиток внутрішнього конфлікту. Якщо не вживати ніяких психотерапевтичних заходів, то його дія на людину буде посилюватися, що призведе до негативних особистісних змін та погіршення якості життя.

Мета повідомлення – на основі порівняльного аналізу динаміки переживання особистістю внутрішнього конфлікту обґрунтувати генезис неврозу з позиції психоаналітичного підходу до консультування. Методика та організація дослідження базується на використанні феноменологічних методів у психології, що передбачає проведення описових якісних досліджень особистості на основі принципів мотивації й розуміння, та теоретичних методів – аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення представлених у науковій літературі концептуальних положень з досліджуваної проблематики.

Впродовж усього минулого століття представники психоаналітичного напряму досліджень намагалися довести, що визначальним у виникненні внутрішнього конфлікту слід вважати еротичний, тобто сексуальний, досвід людини. Згідно з теорією психоаналізу, існує колізія між тенденцією свідомості до реалізації бажання та аморальним, несумісним із нею несвідомим бажанням. Останнє – інфантильне – походить з дитинства і ніяк не може пристосуватись

до сьогодення, тому з моральних переконань витісняється [4]. Як зазначає К. Юнг, «у невротика душа дитини, яка погано зносить вимушені обмеження, зміст яких вона не розуміє; вона намагається засвоїти мораль, проте щоразу не знаходить порозуміння з собою, хоче, з одного боку, придушити це в собі, а з іншого – звільнитися, – і цю боротьбу називають неврозом» [5, с. 30]. Звідси випливає розуміння симптому, який, за З. Фрейдом, означає реалізацію прихованих бажань, які, в разі усвідомлення, зіштовхнулись би з різким протиріччям через моральні переконання.

К. Юнг обстоює дещо інший підхід, згідно з яким існує тіньова сторона душі, яка не усвідомлюється людиною, тому з нею не можна вступити в переговори, щось виправити, домовитись чи позбутись її. Відтак неусвідомлені спонуки, будучи витісненими з ієрархії спонук свідомої душі, стають автономними комплексами. Проте їх належить проаналізувати й повернути в підпорядкування свідомої душі, незважаючи на їхню сильну протидію [2]. Водночас деякі клієнти не визнають існування тіньової сторони: вони переконані, що у них немає ніякого конфлікту і не бачать, що в їхньому житті трапляються явища невідомого походження – істеричні капризи, соматичний біль, безпричинна дратівливість, демонстративність, страх, пригніченість, відчай та багато інших симптомів психічних порушень.

Один із учнів З. Фрейда, А. Адлер, обґрунтував своє бачення сутності неврозу, яке базується на принципі влади. Він поділяв погляди відомого мислителя минулого століття Ф. Ніцше, стосовно того, що існує не лише інстинкт продовження роду (ерос), але й інстинкт самозбереження, який пояснюється волею до влади. Інстинкт влади вимагає домінування – аби Я за будь-яких обставин залишалось «на висоті», незважаючи на способи її досягнення. Як зазначає А. Адлер, будь-яка спроба оточуючих хоч якось підкорити собі суб'єкта одразу наштовхується з його боку на «мужній протест», при цьому втеча в невроз створює бажані та сприятливі умови для реалізації влади і для того, аби відчувати себе «на висоті» [1]. Зазвичай такі чесноти, як любов і добра поведінка, з погляду інстинкту влади, стають чудовими засобами для досягнення мети. З цього приводу пригадується відоме українське прислів'я: «Ласкаве теля двох маток ссе». Так само дитина, скориставшись доброю поведінкою і проявляючи любов до батьків (або одного із них), забезпечує собі перевагу в його очах. У дорослому віці, відтворюючи цей патерн поведінки, вони зазвичай переконані, що виявляють лише любов і турботу про ближнього, при цьому не бажають визнати прагнення влади і контролю над коханим. У К. Юнга на підтримку сказаного знаходимо наступне міркування: «Хіба ви ніколи не бачили людей, які люблять і вірять у свою любов лише доти, доки не досягають своєї мети, і які потім відвертаються так, ніби вони ніколи не любили?» [5, с. 38]. Далі К. Юнг ставить риторичне запитання: «Чи взагалі може бути «безцільна любов»?».

Таким чином, у психоаналізі психічне життя людини представлено в якості строго каузальної послідовності, яка впливає з минулих подій (фактів), тоді як у індивідуальній психології, навпаки – являє собою обумовлену метою

(ціллю) впорядкованість. Яка з двох концепцій істинна? К. Юнг резюмує: «Це запитання, на яке не кожен зможе відповісти. Обидва пояснення не можна просто накласти одне на одне, тому що вони абсолютно протилежні. В першому випадку Ерос і його доля виступають як вищий і визначальний факт, у другому – влада Я. В першому випадку Я – це лише свого роду додаток до Еросу і залежить від нього; в другому випадку любов щоразу є лише засобом, аби отримати верх. Кому до душі влада Я, той повстає проти першої концепції; для кого ж важливий Ерос, той ніколи не зможе змиритися з другою концепцією» [5, с. 45].

Обоє дослідників розглядають ставлення суб'єкта до об'єкта, але по-різному його розуміють. А. Адлер робить акцент на суб'єкті, який оберігає себе і намагається досягти переваги над об'єктом, при цьому не надає значення самому об'єкту. З. Фрейд, навпаки, наголошує лише на об'єкті, які, в силу їхньої специфічності та своєрідності, або сприяють, або перешкоджають задоволенню бажання суб'єкта. К. Юнг так само робить спробу пояснити існуючу відмінність. Він вважає, що вона зумовлена відмінністю темпераментів, або протилежністю двох типів людей, з яких один визначається як суб'єкт, а інший – об'єкт. На основі численних спостережень і досліджень, К. Юнг дійшов висновку про існування двох основних психологічних установок, а саме – інтроверсії й екстраверсії. Перший тип у нормі – характеризує людину нерішучу, рефлексивну, замкнуту, яка зосереджена на собі, уникає об'єктів, завжди знаходиться ніби в обороні й охоче ховається, займаючи позицію недовірливого спостерігача. Другий тип в нормі характеризує людину люб'язну, відкриту, яка добре пристосовується до будь-якої ситуації, швидко входить в контакт і часто безтурботно й довірливо, нехтуючи обережністю, стає учасником незнайомих ситуацій. У першому випадку визначальну роль відіграє суб'єкт, а в другому – об'єкт.

Таким чином, зі сказаного можна зробити висновок, що, попри недостатність психологічних досліджень переживань і поведінки клієнтів з невротичними характеристиками (тривожні, сором'язливі, беззахисні, нерішучі), існують беззаперечні докази того, що вони погано соціалізовані, не здатні застосовувати соціальні навички в реальному житті; їхня моральна незрілість може призвести до внутрішньогрупових та міжособистісних порушень, до неврозів і навіть до психопатологічних розладів.

Список використаних джерел:

1. Адлер А. Очерки по индивидуальной психологии. Москва : Когнито-Центр, 2002. 220 с.
2. Паркулаб О. Терапевтична дія символів в аналітичній психології. Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / за ред. С. Д. Максименка. Київ-Кіровоград: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2009. Том X, вип. 14. С. 178–187.

3. Паркулаб О. Г. Пізнання мови архетипів як основа співтворчості людини й навколишнього світу. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки : зб. наук. праць. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. № 40(64). С. 244–252.
4. Фрейд З. Вступ до психоаналізу ; [пер. з нім. П. Таращук]. Київ : Основи, 1998. 709 с.
5. Юнг К. Г. Психология бессознательного. Москва : «Канон+», 2003. 400 с.